Äitiyslaki (KAA 3/2016 vp)

Monimuotoiset perheet -verkoston lausunto

Monimuotoiset perheet -verkosto pitää KAA 3/2016 eli jatkossa *äitiyslakia* erittäin hyvänä kansalaisaloitteena ja kannattaa lämpimästi sen saattamista lainsäädännöksi.

Verkosto haluaa kuitenkin esittää esitykseen muutosta, koskien isyyden vahvistamisen mahdollistamista tilanteessa, jossa hedelmöityshoitoja annetaan naisparille.

Verkosto esittää **lisäystä** Äitiyslakia koskevassa kansalaisaloitteessa esitettyyn hedelmöityshoitolain 16§ 2 momenttiin (lisäysesitys lihavoituna):

Luovuttajan sukusoluja voidaan käyttää hedelmöityshoitoon muulle kuin parille vain, jos hän on antanut suostumuksensa siihen. Siittiöiden luovuttaja voi lisäksi suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa tällaisen hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle. **Suostumus isyyden vahvistamiseen voidaan antaa myös, jos on kyse naisparille annettavasta hoidosta.**

Perustelu

Kun hedelmöityshoitolaki säädettiin vuonna 2006 haluttiin lakiin kirjata mahdollisuus vahvistaa siittiöiden luovuttaja lasten isäksi, jos hoitoja annetaan itselliselle naiselle tai naisparille, ja jos sukusolujen luovuttaja on itse tähän suostuvainen.

Tämä kirjaus tehtiin tuolloin varmistamaan, että jos kaikki osapuolet niin haluavat, lapselle voidaan aina vahvistaa isä.

Mahdollisuutta siittiöiden luovuttajan isyyden vahvistamiseen ei voitu antaa naisen ja miehen muodostamalle avioparille, sillä heidän osaltaan pätee avio-oletus eli lapsen isäksi tulee aviomies avioliiton nojalla

Nykyisessä muodossaan kansalaisaloite äitiyslaiksi kieltäisi luovuttajan isyyden vahvistamisen mahdollisuuden, jos hoitoja annetaan naisparille. Toisin sanoen tulevaisuudessa naisparin hedelmöityshoitojen avulla saaman lapsen isyyttä ei voitaisi vahvistaa, vaikka kaikki osapuolet sitä toivoisivat. Mahdollisuus jäisi edelleen itsellisten naisten käyttöön.

Tätä ratkaisua perusteltiin oikeusministeriön mietinnössä, jolle kansalaisaloite pohjaa, sillä, että naisparit haluttiin asettaa yhdenvertaiseen asemaan naisen ja miehen muodostamien parien kanssa.

Monimuotoiset perheet
Kaikkien perheiden Suomi
Simonkatu 8 A, 3 krs, 00100 Helsinki
www.monimuotoisetperheet.fi

Yhdenvertaisuusperuste ei kuitenkaan tässä tapauksessa sovellu, koska äitiyslakiesitys kohtelee eri ja samaa sukupuolta olevia pareja jo lähtökohtaisesti keskeisellä tavalla eri tavoin: eri sukupuolta olevaan aviopariin sovelletaan isyysolettamaa, joka estää isyyden vahvistamisen siittiöiden luovuttajalle. Naispariin taas päätettiin olla soveltamatta vastaavaa vanhemmuusolettamaa, joten tätä estettä isyyden vahvistamiselle siittiöiden luovuttajalle ei myöskään ole.

Kun nykyään ollaan hyvin huolissaan isyyden vahvistamisen mahdollisuudesta, olisi erikoista, että tässä tapauksessa isyyden vahvistamisesta haluttaisiin tehdä mahdotonta, vaikka kaikki osapuolet haluaisivat isyyden vahvistaa.

Korostamme, että verkosto ei esitä, että lapselle voidaan vahvistaa isä kahden äidin *lisäksi*, eli kolmen juridisen vanhemman mallia ei tässä olla luomassa. Verkosto kuitenkin toivoo, että perheillä säilytetään valinnanvapaus sen suhteen, vahvistetaanko syntyvän lapsen toiseksi vanhemmaksi synnyttäjän naispuolinen puoliso vai lapsen biologinen isä, ja ettei tätä isyyden vahvistamisen mahdollisuutta suljeta näiltä perheiltä lainsäädännöllä pois.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki hedelmöityshoidoista 16§ 2 mom kuuluu tällä hetkellä näin:

Luovuttajan sukusoluja voidaan käyttää hedelmöityshoitoon muulle kuin parille vain, jos hän on antanut suostumuksensa siihen. Siittiöiden luovuttaja voi lisäksi suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa tällaisen hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle.

Momentin muotoilusta seuraa, että luovuttaja voi suostua isyyden vahvistamiseen vain niissä tapauksissa, kun hoitoa annetaan muulle kuin ”parille”, joka määritellään 2§:ssä ”naiseksi ja mieheksi, jotka elävät keskenään avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa”.

Jos hedelmöityshoitolaki uudistetaan oikeusministeriön työryhmän ja äitiyslaki-kansalaisaloitteen ehdotuksen mukaisesti siten, että **parin määritelmä** muutetaan sukupuolineutraaliksi, mutta jätetään 16§ 2 momentti muuttamatta, **suljetaan luovuttajan mahdollisuus suostua (avio- tai avoliitossa elävän) naisparille annettavan hoidon tuloksena syntyvän lapsen isäksi**. Jotta suostumus isyyden vahvistamiseen olisi edelleen mahdollista antaa naisparilla syntyvän lapsen osalta, momenttia tulisi täydentää tämän lausunnon aluksi esitetyllä tavalla.

Tämä lisäys mahdollistaisi sen, että siittiöiden luovuttaja voisi edelleen antaa suostumuksensa isyyden vahvistamiseen naisparin hoidoista syntyvän lapsen

osalta. Käytännössä kyse olisi aina tilanteesta, jossa luovuttaja ja pari tuntevat toisensa ennalta käsin ja luovuttaja luovuttaa solujaan vain tämän tietyn parin hoitamiseen. Vastaavasti hoidettava pari valitsee juuri nämä solut käytettäväksi hoidoissaan.

Muutos ei toisi mukanaan mahdollisuutta siihen, että lapselle voitaisiin vahvistaa kolmea juridista vanhempaa. Ehdotetun äitiyslain 3§ 2 momentti toteaa, että äitiyttä ei voida vahvistaa, jos isyys lapseen nähden voidaan isyyslain mukaisesti todeta ja vahvistaa. Luovuttajan antama suostumus isyyden vahvistamiselle mahdollistaisi isyyden vahvistamisen isyyslain mukaisesti, ja siten sulkisi äitiyslain mukaisesti äitiyden vahvistamisen pois.

Vaikka naisparia siis hoidettaisiin soluilla, joiden luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen, ei pääsisi syntymään vastakkaisia vanhemmuusvaatimuksia vaan tilanne olisi lainsäädännöllisesti selkeä.

Alussa esitetty ratkaisutapa mahdollistaa nykykäytännön jatkumisen. Monet naisparit haluavat jakaa vanhemmuutta miehen tai miesparin kanssa, ja joskus myös vahvistaa lapsen isyyden. Lainsäädännöllä ei ole syytä kieltää tätä mahdollisuutta.

Helsingissä 19.4.2017

Monimuotoiset perheet -verkosto

Lisätietoja antaa:
Anna Moring
Projektipäällikkö
Kaikkien perheiden Suomi -hanke
Monimuotoiset perheet -verkosto
anna.moring@monimuotoisetperheet.fi
050 3750832